

tko je bogat ide na izlet na Bermude, a tko je siromah ide na hodočašće u Sinj); za misu njezinih žarkih stoljeća vjere kažu da nije bila prava liturgija (gle, a mi smo uvijek mislili da je bila, da je čak toliko bila leith ergon, zajedničko djelovanje vjere, te je i smrt mogla pretvoriti u uskrsnuće; i prožimao nas je plamen blagoslova i zahvalnosti do srži u kostima; kad smo čitali o onome našem bratu u vjeri, sinu Francuske, prvorođene kćeri u istoj ćeliji Gestapoa: »Brzo recite misu, tako će moja smrt postati uskrsnuće«); vulgarno izruguju njezinu privrženost toj misi za koju su njezini oci ginuli u vjerskim ratovima; čašćenje liturgijskoga latinskog jezika i čežnju za njim, koji je bio znak kontinuiteta Crkve u vremenu i njezine univerzalnosti, koji je našu molitvu spajao istim riječima s molitvom otaca naše vjere — prostački proglašise sličnim slini što psu curi pred predodžbom jela; i vjeru koja je izdržala sva progonstva snagom svete tišine i sabranosti u misi stoljećâ drsko ponizuju plitkim duhovitostima, kao što je ona, nedavno također dobačena na ovim našim meridijanima kao i ono o psu i slini, da je narod na tridentinskoj misi dobio samo »svoj dio glazbe i tamjana«.

Stranka straha, terorizirana, potištena, šuti i trpi. Ali kad bi se i u Crkvi našao jedan general de Gaulle, koji se ne bi dao intimidirati, koji ne bi smatrao da hysteriju razaranja može smiriti monolozima na terasi Helsingora, koji bi odlučno znao reći dosta anarhiji, drskosti i snobizmu — dogodilo bi se isto kao onoga dana u Parizu, kad je zazvonio svršetak »odmora«, i kad je stara nacija, koju je Papa Ivan XXIII zvao nobilissima Gallorum gens, izišla na ulice Pariza u stotinama i stotinama tisuća svojih ljudi, u odlučnu hod, konačno ohrabrena, konačno oslobođena straha i poniženja i gorkog osjećaja napuštenosti.

SMILJANA RENDIC

O C E L I B A T U

Kolijevka svećeničkog celibata nije neki zakon ili zapovijed koji bi potjecali od Krista, već crkvena tradicija — predaja. Isusova riječ: »Ima i takvih koji se odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskoga« (Mt 19, 12) nije upućena nekoj posve određenoj grupi, možda krugu učenika ili kasnijih klerika, nego onima »koji to mogu shvatiti«. A to su oni

povlašteni koje će tako zahvatiti Kristova poruka o dolasku Božjega kraljevstva da će za sve drugo, a osobito za brak, biti nesposobni, kako bi se bezuvjetno i potpuno mogli dati u službu te poruke. Ali upravo je tu služba Božjem kraljevstvu sam Gospodin tako povezao s karizmatičkim naviještanjem, koje će neoženjeni najsavršenije shvatiti, da se odmah nameće misao kako će ono u prvom redu biti povjerenom onima koji vjeruju da su pozvani na djevičanstvo u smislu Kristovih riječi. I prema tome je karizma djevičanstva i celibata i po biblijskim izvorima veoma povezana sa službom naviještanja Božje Riječi. U tom smislu piše i Pavao VI u enciklici o celibatu: »Isus je dapače preporučio riječima prepunima misterija i očekivanja još savršenije posvećenje kraljevstvu Božjem u djevičanstvu kao učinku posebnog dara. Odaziv toj božanskoj korizmi ima kao motiv kraljevstvo nebesko...« (br. 22).

I sv. Pavao ne poznaje još neposrednu vezanost karizmatičkog djevičanstva sa službom svećeništva. Ali ipak, upravo je on snažnim isticanjem celibata kao karizme »nepodijeljene službe« u naviještanju Božjega kraljevstva unaprijed zacrtao glavne poteze svega kasnijega razvitka.

U prvoj Korinćanima apostol piše: »Htio bih da budete bez brige. Neoženjeni se brine za Gospodnje: kako će ugoditi Gospodinu. A oženjeni se brine za svjetsko: kako će ugoditi ženi, te postaje razdijeljen. I neudata žena i djevica brine se za Gospodnje: da bude sveta tijelom i dušom. A udata se brine za svjetsko: kako će ugoditi mužu. Ovo velim za vašu vlastitu korsit. Ne da vam postavim zamku, već da vas navedem na ono što je časno i što **bez podijeljenosti veže uz Gospodina**« (7, 32 — 35).

Nisam stručnjak u tumačenju Sv. Pisma. Zato i ne želim tumačiti Pavlov tekst. U vezi s njime želim postaviti samo nekoliko pitanja. Da li je svećenik po svojoj službi, ako ne baz najpozvaniji, a ono svakako barem pozvan da se brine za Gospodnje? Da li će tu brigu bolje vršiti oženjen ili neoženjen, razdijeljen ili nerazdijeljen? Da li će se neoženjen svećenik lakše brinut da bude svet tijelom i dušom? I ako II vatikanski sabor poziva sve na svetost, onda prebitere sigurno još u većoj mjeri. Neka samo čitaju dekret »Presbyterorum ordinis« čitavu III glavu, osobito brojeve **12, 13, 14, 16.**

Služba naviještanja traži «nepodijeljenu službu» sve do potpuna predanja samoga sebe. Uzor je takve službe Apostol naroda, koji piše u poslanici Filipljanima: »Veseo sam i radujem se s vama svima, ako se i krv moja mora kao žrtva liti na žrtveni prinos vaše vjere« (2, 17). A to je sigurno kudikamo više nego doživotna uzdržljivost u celibatu.

Stoga Apostol preporučuje djevičanstvo kao savjet a ne kao Kristovu zapovijed svima onima koji se žele slobodno odlučiti da svoj život nepodijeljeno, dakle u potpunosti, stavu u službu Krista, Njegove poruke i kraljevstva.

I drugi novozavjetni spisi povezuju djevičanstvo s karizmom proroštva, dakle naviještanja Kristove poruke.

»Filip iz kruga sedmorice imao je četiri kćeri djevice, odbarene proročkim darom« (Dj 21, 9).

Pastoralne Pavlove poslanice ne zahtijevaju od nosilaca pastirske službe celibat, ali traže ipak od njih uzdržljivost nakon smrti prvoga bračnoga druga i na taj način brane drugu ženidbu. Apostol naroda poznaje i preporučuje čak i oženjenima uzdržljivost, dakako uz obostrani pristanak, »da se posvetite molitvi« (I Kor 7, 5).

Unatoč tome što kod Pavla nije celibat nužno vezan uz svećeništvo, to je ipak djevičanstvo već u najranijoj teologiji u vrlo visokoj cijeni. Ono je kao naročit znak Kristova svećeništva i kao izraz svećeničke misije posvećivanja, po kojoj Crkva postaje »duhovno pokoljenje«. A ono se rađa naviještanjem Radosne vijesti prema Pavlovoj: »Da i bezbroj učitelja imate u Kristu, ipak nemate mnogo otaca, jer vas ja **Evandjeljem rodih** u Kristu Isusu (1 Kor 4, 15). »Djeco moja, koju ponovno s bolovima **rađam** dok se Krist ne oblikuje u vama« (Gal 4, 19).

Već najranija crkvena povijest govori nam o asketama i djevičanskim karizmatičima obaju spolova, koji su se davali posve u službu ljubavi prema bližnjemu, koji su pomagali kršćanima u zatvorima i okovima te koji su neustrašivo stajali na kocku i sam život, uvijek spremni na mučeništvo. Takvi su pred kršćanskom zajednicom morali izgledati kao »drugi Krist«. U nasljedovanju Krista oni su se odricali intimne ljubavi koju bi im mogao pružiti brak i obitelj, da bi se predali jednoj univerzalnijoj ljubavi, koja će obuhvatiti daleko veću zajednicu nego što je obitelj i bračni partner. Posve slobodni od svjetovnih obaveza, uključujući i obiteljske i bračne veze, služili su braći kao najidealniji dušobrižnici. Zato je i tip idealnog dušobrižnika onaj koji

je slobodan od svih ovozemaljskih spona, ne zato što bi one bile u sebi zle, već radi većeg dobra. A slobodno izabrani celibat uzdizao ih je u, gotovo bih rekao, zaručnicku ljubav prema Kristu. Takav način života Crkva je cijenila u tolikoj mjeri da ga je stavljala uz bok mučeništva. I znajmo da je ta Crkva bila ne samo hijerarhija već sam Božji narod. Tako se celibat rodio, ne samo nametnut odozgo, već izrastao odozdo, od Božjeg naroda.

Kak je celibat prema jasnim tvrdnjama Sv. pisma: Krista Gospodina i sv. Pavla, uzvišeniji od ženidbe i kako čini prikladnijim za Božju službu, to su ga mnogi kršćani prakticirali od prvih vremena. A onda je kao posljedica toga svega ulazilo u običaj da su birali prezbitere baš među neoženjenima, smatrajući ih prikladnijima da predsjedaju zajednici. I taj je običaj prešao u pravilo, a ovo opet u zakon. Dakako da nije bilo govora o zakonu u prva tri stoljeća Crkve.

Prvi zakon propisao je pokrajinski sabor u Elviri g. 306. kad u 33. kanonu crkvenjacima koji služe oltaru, počevši od đakona, brani bračne veze, i to pod prijetnjom svrgavanja sa službe. Te odredbe proširili su i na subđakone papa Leon Veliki i Grgur Veliki. Istok je međutim išao svojim putem. Bilo je i ondje pokušaja da se uvede obvezatni celibat za svećenike, ali oni su propali, i tako se onima koji su oženjeni dopuštalo ređenje, ali iza ređenja nije se dozvoljavala ženidba, a biskupima nikako. Takva je praksa u istočnoj crkvi sve do danas. Zato se njihovi biskupi regrutiraju jedino iz neoženjenog klera, većinom monahâ.

Veliki crkveni oci: Ambrozije, Jeronim, Augustin zalažu se za svećenički celibat. Sv. Ivan Zlatousti u svojoj knjizi o svećeništvu piše: »Dolično je da onaj koji pristupa svećeništvu bude čist kao da je u nebu!« No još i kod starijih crkvenih pisaca nalazimo divnih misli u prilog svećeničkog celibata. Već je Hipolit Rimski, umro g. 235, protestirao protiv pripuštanja oženjenih svećenika bogoslužju.

Promjenu kršćanske slike o svećeniku u kasnoj antiki razjašnjava Kötting u svojoj studiji o celibatu pomoću dva pojma: *agios* i *pneumatikós*. Njih je u njihovu tipičnom značenju teško prevesti na hrvatski. U odnosu na svećenika ta dva pojma znače:

1) Svećenik mora biti »agios«, a to znači ne samo etički svet već odijeljen iz profanoga područja te posvećen isključivo za Božju službu. Daleko prije nego što je početkom IV stoljeća celibat postao crkvenim zakonom, već je zahtjev za spolnom uzdržljivošću službenika oltara bio duboko ukorijenjen u svijesti Božjega naroda, što opet potvrđuje da je celibat nastao odozdo a ne odozgo. Valja priznati da su pri tom razlozi kulta igrali također neku ulogu. I jer se na Zapadu Euharistija češće služila nego na Istoku, gotovo svaki dan, onda je i zahtjev i zakon celibata dobio ondje prije i općenitije građansko pravo.

2) Svećenik mora biti također »pneumatikós«, tj. ispunjen Duhom Svetim, onaj koji živi od Duha, a ne samo koji je nekako duhovno usmjeren. On mora biti karizmatik, čija se duša djelovanjem Duha Svetoga nalazi u nekom zaručničkom odnosu s Božjom Riječju, s Kristom. I samo na taj način dostojno će izvršavati povjerenu službu naviještanja Radosne Vijesti i svetkovanja Presvete Euharistije.

U svojoj povijesnoj studiji o svećeničkom celibatu August Franzen zaključuje da se koncem staroga vijeka razvio svećenički celibat iz biblijskog ideala o djevičanstvu, koje se sve više tražilo te nekako postalo staleška dužnost službenika oltara i predstojnika zajednice Božjega naroda. Razvoj asketizma i monahizma utjecao je također na zahtjev celibata.

Zakonska podloga svećeničkog celibata nije božanskoga već crkvenoga prava. No uzevši okolnosti kako je nastao — u Božjem narodu — ne vidimo li u tome specijalno djelovanje Duha Svetoga? I danas dok se vodi bitka za fakultativni celibat, ne bi li bilo bolje da se dademo više voditi svjetlom i utjecajem duha Svetoga? Da li zakon celibata zbilja bitno umanjuje njegovu vrijednost? Ta i onako nitko ne prihvaća celibat tko se nije za nj prije ređenja slobodno odlučio. Danas se naglašava važnost odgoja za celibat, no mislim da taj odgoj ne bi smio prestati primanjem viših redova, već bi se morao nastaviti kroz čitav život. Samo u toj supoziciji on neće biti svećeniku nekakav nemoguć teret, već obaveza koja se radi Gospodina i Njegovoga kraljevstva radosno vrši.

O. Josip Antolović DI